

Riktlinjer för parboende i särskilt boende inom äldreomsorgen

1 Rätt att bo tillsammans i särskilt boende

I enlighet med socialtjänstlagen (SoL) 4 kapitlet 1 c § har äldre människor som beviljas plats i särskilt boende rätt att fortsätta bo tillsammans med sin make eller sambo i det särskilda boendet. Detta gäller oavsett om maken eller sambon har behov av särskilt boende eller inte. Om båda makarna/samborna har behov av särskilt boende regleras parboendet i 2 kap 2 § socialtjänstförordningen.

Syftet med rätten att bo tillsammans i särskilt boende är att par ska kunna fortsätta bo tillsammans även om den ena parten behöver så omfattande stöd, vård och omsorg att han eller hon behöver bo i ett särskilt boende. Denna möjlighet ingår i en skälig levnadsnivå för äldre personer som varaktigt bor eller har bott tillsammans. Insatsen är frivillig och förutsätter att båda parter vill fortsätta bo tillsammans.

1.1 Tillämpningsområde

Lagstiftningen och riktlinjerna för parboende i särskilt boende inom äldreomsorgen gäller äldre personer över 65 år och omfattar inte personer med funktionsnedsättning som har beslut om särskilt boende enligt SoL eller LSS¹. Riktlinjerna gäller i de fall då endast den ena parten har biståndsbeslut om särskilt boende.

1.2 Definitioner

- Äldre: en person över 65 år.
- Medboende: den person som flyttar med till ett särskilt boende utan att själv ha bistånd till insatsen.
- Make/sambo: könsneutralt, avser både maka och make. I lagstiftningen jämföras gifta makar med sammanboende par som stadigvarande sammanbott och har gemensamt hushåll.
- Varaktigt sammanbott: paret ska ha levt tillsammans en längre tid. Hur länge de ska ha bott tillsammans fastställs inte utan detta avgörs efter en helhetsbedömning i det enskilda fallet.

¹ Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

2 Ansökan

Personen som ansöker om särskilt boende kan i samband med det även ansöka om möjlighet för medboende att flytta med. Den som redan bor i särskilt boende kan också ansöka om detta.

2.1 Utredning

Vid utredningen ska biståndshandläggaren dels utreda om paret varaktigt har sammanbott och dels om de vill fortsätta att bo tillsammans i det särskilda boendet. Biståndshandläggaren ska noggrant pröva om båda makarnas uppfattningar om gemensamt boende är väl övervägda och att de kan överblicka konsekvenserna av detta. Vill personen som beviljats särskilt boende sammanbo är det den personens skäliga levnadsnivå som ska prövas. Om endast den ena av makarna vill sammanbo finns det inga förutsättningar för att bifalla en sådan begäran.

2.2 Möjlighet att provbo

Att bo tillsammans ska alltid vara ett frivilligt val och det är viktigt att båda parter vilja utreds noga. Det ska vara möjligt att provbo och sedan ändra sig. Om det är möjligt är det därför lämpligt att den som inte har behov av särskilt boende behåller sin ordinarie bostad en tid.

2.3 Överklagan

Beslutet om att få sammanbo i ett särskilt boende är ett biståndsbeslut och kan överklagas. Det är personen som har eller ska beviljas särskilt boende som överklagar avslag på ansökan om medboende. Skälen för avslag kan vara att makarna inte bedömts bo eller ha bott varaktigt tillsammans eller att de inte är överens om att bo tillsammans.

2.4 Dokumentation

Regler för dokumentationen under gemenförande av beslutade stödinsatser gäller inte den medflyttande personen. Om den medflyttande har egna beslutade biståndsinsatser som utförs i det särskilda boendet så sker dokumentationen i en egen personakt. Däremot kan den medflyttande i vissa situationer behöva omnämnas i den andra personens dokumentation.

3 Beslut

Beslut om medboende fattas enligt 4 kapitlet 1 och 1 c §§ SoL. I beslutet ska det framgå att paret beviljas att bo tillsammans om det ingår i ansökan.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

För medboende fattas inget beslut om plats på särskilt boende. Om medboenden har behov av insatser görs en ansökan hos biståndshandläggaren på samma sätt som för ordinärt boende.

I samband med att ansökan om medboende beviljas ska biståndshandläggaren ta reda på hur paret vill att beslutet ska genomföras för att de ska ha upplevelsen av att bo tillsammans. Denna information behövs för att matcha önskemålen med möjligt särskilt boende.

Ett gynnande beslut kan inte återkallas enbart på grund av att den enskilde tackar nej till erbjudet boende. Den enskilde får fortsätta att ha ansökan aktuell och ett nytt erbjudande ges så snart det är möjligt.

3.1 Verkställande av beslut

Generellt ska kommunen se till att erbjudandet tillgodoser den enskildes behov och tillförsäkrar en skälig levnadsnivå. Arbetsmiljön ska också säkerställas så att den enskildes behov av stöd kan tillgodoses. Det ska finnas plats för personalen att hjälpa den boende och det ska finnas plats för hjälpmedel.

Så långt det är möjligt ska den biståndsberättigades önskemål beaktas, till exempel om man vill bo i samma lägenhet eller i varsin lägenhet. Insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och denne ska ha inflytande över hur en beslutad insats verkställs. Den enskilde har dock inte en oinskränkt rätt att få som han eller hon vill.

4 Boendet

I Värmdö kommun finns två typer av boenden där äldre kan bo tillsammans, i särskilt boende utan någon speciell inriktning och i särskilt boende för personer med demenssjukdom. Ungefär en tredjedel av lägenheterna i Värmdö kommuns särskilda boenden är särskilt lämpliga för parboende, beroende på lägenhetsstorlek och utformning.

Personer med demenssjukdom har rätt att ansöka om och beviljas att få sammanbo med sin make eller sambo. Parboende kan dock försvåras inom ett särskilt boende med demensinriktning, om inte båda makarna eller samborna har behov av ett sådant boende. En helhetsbedömning av vilken boendeform och lösning som bäst kan tillgodose behoven ska göras i varje enskilt fall. Exempelvis kan det ibland fungera att makarna eller samborna bor tillsammans på en somatisk avdelning där

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödets i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

lägenheterna är mer lämpliga.

Parboende kan verkställas i samma lägenhet eller i var sin lägenhet i samma särskilda boende. Det viktiga är att personerna upplever sig sammanbo. Detsamma gäller för de par där båda har beslut om särskilt boende.

5 Villkor för medboende

5.1 Parets ansvarsfördelning

Enligt äktenskapsbalken ska makar fördela utgifter och sysslor mellan sig och bidra till det underhåll som behövs för att tillgodose gemensamma och personliga behov. När paret bor i varsin lägenhet ansvarar personalen på det särskilda boendet för den biståndsberättigades praktiska insatser i hemmet. När paret delar lägenhet görs en bedömning av vilka faktiska resurser som finns hos makarna tillsammans.

Den medboende har ingen omvårdnadsplikt gentemot den biståndsberättigade. Därför avgör den medboende själv i vilken omfattning han eller hon vill hjälpa till med personlig vård av den andra personen.

5.2 Medboende utan behov av stöd

Om den medboende inte har beviljats några insatser enligt SoL för egen räkning sköter han eller hon sig på egen hand. Detta gäller såväl matlagning som tvätt och städning.

5.2.1 Mat och måltider

Vissa av lägenheterna möjliggör tillagning av måltider. I andra lägenheter är det möjligt att tillaga enklare måltider, men inte fullvärdig kost. Den som är medboende erbjuds kost på det särskilda boendet till det självkostnadspris som boendet beräknat. Den medboende kan också välja att köpa heldygnskost av boendet till av kommunfullmäktige fastställt pris.

5.2.2 Tvätt och städning

Den medboende ska i huvudsak ta hand om sig själv som om han eller hon bor i ett ordinärt boende. Det innebär till exempel att ta hand om tvätt och städning.

Eftersom badrummen i särskilda boenden inte är utrustade med tvättmaskiner kan boendets tvättstuga användas, exempelvis vid vissa tidpunkter i veckan. Vill den

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

medboende ha hjälp med tvätten ansöker han/hon om hemtjänst, se 5.2.3

5.2.3 Hemtjänst

Om den medboende behöver hemtjänst görs en ansökan hos biståndshandläggare som utreder behovet. Efter utredning och beslut beställs hemtjänstinsatsen av det särskilda boendet som får ersättning motsvarande utförda hemtjänststimmar. Den enskilde betalar avgift enligt hemtjänsttaxan. Det innebär att handläggningen sker på samma sätt som i ordinärt boende med den skillnaden att den enskilde av praktiska skäl inte väljer utförare.

5.2.4 Hälso- och sjukvårdsinsatser

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) ska kommunen erbjuda hälso- och sjukvård åt dem, som efter beslut av kommunen, har biståndsbedömd rätt till boende i särskilt boende för äldre. Den medboende omfattas inte av kommunens skyldigheter utan söker hälso- och sjukvård av primärvården/husläkare. Boendets hälso- och sjukvårdspersonal ska dock kunna vara behjälplig för den medboende vid akut uppkomna sjukvårdsbehov.

5.2.5 Avgifter

Den medboende omfattas inte av avgiftsreglerna enligt SoL så länge han eller hon inte har några insatser. Om den medboende har biståndsbedömd hemtjänstinsats, till exempel i form av tvätt, betalar han eller hon avgift enligt hemtjänsttaxan. Om den medboende inte har någon sådan bedömd insats men ändå får hjälp av boendet tillämpas självkostnadspris (enligt kommunallagen eller befogenhetslagen). Den medboende betalar hyra.

6 Hyresrättsliga frågor

Redan vid inflyttning ska den medboende informeras om vad som händer om biståndsbehovet upphör genom att den som beviljats boendet avlider eller av andra skäl. Den tidigare medboende har inte längre rätt att bo kvar i det särskilda boendet. Den medboende har rätt till stöd från kommunen att söka lämplig bostad. Det är viktigt att den medboende redan vid inflyttningen informeras om detta och vi behov får hjälp med att, om så önskas, ställa sig i bostadskö. Den medboende har även möjlighet att ansöka hos kommunen om förtur till bostad av sociala eller medicinska skäl.

Hyresgästen i särskilt boende har normalt besittningsskydd. Besittningsrätten kan

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

avstås av hyresgästen. Detta ska vara skriftligt. Hyresnämnden ska godkänna avståendet om det görs innan hyresförhållandet inleds. Blankett finns på hyresnämndens hemsida. Avstående från besittningsrätt görs med anledning av att Värmdö kommun behöver ställa platsen till förfogande om behovet av parboende skulle upphöra.

Om inte besittningsskyddet avstås ska det framgå av hyresavtalet att det är fråga om kategoriboende och att avtalet kan komma att sägas upp om inte hyresgästen tillhör kategorin eller är i behov av bostad för parboende. Om den medboende inom ramen för parboendet fått en lägenhet som är skild från den bostadsberättigades lägenhet behöver hyresavtalet utformas med hänsyn till det.

Utformningen av hyresavtalet enligt föregående stycke innebär inte att besittningsskyddet avtalats bort, men det innebär att parterna är överens om att det är ett kategoriboende och det väger tungt vid en tvist i hyresnämnden.

I hyresavtalet skrivs det även in att parterna är överens om att personen med beslut om särskilt boende, i den händelse att behovet av parboende upphör, erbjuds och flyttar till annan lägenhet inom särskilt boende.

Kommer inte parterna överens sägs hyresgästen upp och tvisten överlämnas till hyresnämnden för prövning.

7 Ersättning till utföraren

Beslut om hemtjänst för medboende på särskilt boende ingår inte i kundvalssystemet inom hemtjänsten. Uppdraget att utföra hemtjänsten vid parboende tillfaller alltid det aktuella särskilda boendet.

Det särskilda boendet får en fast ersättning, basersättning, per dygn för medboende. Ersättningen avser tillgång till viss basservice i boendet såsom trygghetslarm och gemensamma aktiviteter. Basersättningen fastställs årligen av kommunfullmäktige i samband med budget för 2014 är 112 kronor per dygn.

Om den medboende har beviljad hemtjänst får det särskilda boendet ersättning motsvarande hemtjänstpengen för zon 1, dagtid/vardagar, vilken 2014 är 396 kronor per timme för utförd hemtjänst oavsett veckodag och tid på dygnet.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Om den person som beviljats särskilt boende avlider ska basersättning samt eventuell hemtjänstersättning utgå för den medboende så länge denne bor kvar. Om den medboende avlider eller flyttar gäller att basersättning samt eventuell hemtjänstersättning ska utgå i 14 dagar därefter.

8 Mer att läsa om parboende

Riksdagens proposition ”Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen”, prop 2011/12:147.

Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre, prop 2005/06:115.

Socialutskottet betänkande 2011/12:SoU21 ”Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen”.

Vägledning för tillämpning av socialtjänst- och hyreslagstiftningen: ”Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende”. Socialstyrelsen och Boverket, 2013.

Cirkulär 12:51, ”Utvidgad parbogaranti”, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.